

Kronik i Politiken

Detaljer

Oprettet: 1. juli 2019

Visninger: 1235

Peder P. Hedegaard (stående) med sin husstand på ØKs "compound" i Prae, 1919. Sønnen Scott sidder ca. 1 år gammel på skødet af barnepigen Noi. Nogle af de øvrige børn var børn af den danske officer i det siamesiske gendarmerikorps, Nicolai Springer. Peder tog ingen billeder med hjem af Keo.

Thy, Thailand og ØKs glemte børn

af Esben Hedegaard, museumschef Svendborg Museum.

Kronikken er bragt i **Politiken** søndag d. 30. juni. Da den kun er tilgængelig i sit fulde omfang for abonnenter, bringer vi hele kronikken her:

Her i juni genudsender DR1 den godt 10 år gamle dokumentar om de thailandske kvinder, der flytter fra familie og Østens varme til et ægteskab med en ungkarl i det forblæste Thy. Det handler om bl.a. drømme, svære valg og om "kærlighedens" mange ansigter – og det er forbandet godt fjernsyn. Dokumentaren fra 2007/08 blev fulgt op af to nye afsnit, hvor instruktøren Janus Metz og antropologen Sine Plambeck efter 10 års forløb har kigget på, hvordan det så er gået – særligt for kvinderne.

Jeg vil i denne kronik gå den anden vej, tilbage i tid, og vise, at thailandske kvinders strategiske valg af danske og andre hvide "faranger" som partnere har lange rødder; sådan var det også, da ØK i 1897 startede sin virksomhed i Thailand – eller Siam som landet hed indtil 1938. Den gang var det blomsten af Danmarks mandlige ungdom, højtuddannede, ugifte mænd fra "gode familier", der søgte eventyr og karriere gennem et job hos ØK i Østen. Og de var mange. Næst efter englænderne var danskerne den talrigeste gruppe af fremmede i Siam. Cirka 600 danske mænd blev registreret ved konsulatet i Bangkok som erhvervsaktive i Siam fra 1858 til 1942; efter 1897 var de fleste tilknyttet ØK, og de opholdt sig i Siam i årevis.

I gamle kolonilande som Storbritannien og Holland er det en kendt sag, at en stor del af de udstationerede mænd havde forhold til lokale kvinder. Sådan noget gjorde danskerne i Østen ikke, hvis man skal dømme efter litteraturen, der ellers for ØKs vedkommende er ret så omfangsrig. Der er dog grund til at antage, at også de fleste danske medarbejdere i Siam havde faste forhold til de lokale kvinder. I en tid uden ordentlig prævention resulterede det i et stort antal dansk-siamesiske børn - måske 200 - måske 500 - måske endnu flere. Vi ved det ikke, for Siam førte hverken kirkebøger eller folkeregister, og i A. Kann Rasmussens fortegnelse over "Danske i Siam 1858-1942" (1986) nævnes børn med lokale sjældent. Det er ikke bevidst udeladt af forfatteren; de fleste har formodentlig ikke ønsket at oplyse det ud fra princippet: Hvad der skete i Siam, forbliver i Siam.

Hvad man *kan* se i Kann Rasmussens bog er, at enkelte mænd – måske 5 % – blev derude hos kone og børn, og at en omtrent lige så stor andel bragte familien med hjem til Danmark. De sidste ca. 90 % rejste hjem, da kontrakten udløb, og der er som nævnt grund til at antage, at langt de fleste af disse mænd afbrød et forhold til en lokal kvinde og til deres fælles barn eller børn.

De danske virksomheder i Siam har næppe opfordret deres ansatte til at indlade sig på intime forhold med lokalbefolkningen, men har på den anden side opfattet det som en forventelig "omkostning" ved virksomheden i det fremmede. ØKs regnskabsafdeling for skovvæsenet i Siam fungerede ligefrem som alimentationskontor for deres tidligere ansatte – i hvert fald for dem med moral og noget på saldoen: Ved fratrædelsen lod ØK-medarbejderen en sum blive stående i firmaet, og een gang om måneden kunne den efterladte kone møde op på kontoret og få udleveret en brun kuvert med børnepenge. Og der synes at have været nogenlunde faste takster: Omkring 1920 var det 50 ticaler (ca. 65 kr.) om måneden det første år, derefter 25 ticaler pr. barn. pr. måned.

Når jeg har interesseret mig for denne gamle historie, er det fordi der i slægtens gemmer ligger to "kærestebreve", skrevet på siamesisk af en kvinde, der lige er blevet forladt af sin danske mand, Peder P. Hedegaard (1882-1957). Han var min bedstefars storebror, landbrugskandidat af uddannelse, og han var i årene 1911-1920 ansat som skovassistent ved ØKs skovvæsen i Prae, 750 km nord for Bangkok. Han rejste til Siam med høje idealer om ægteskab og seksualitet. I starten havde han også held til at holde den moralske fane højt, at dømme efter brevkorrespondancen med sine kolleger, men Peder "went native" i de sidste år af sin ansættelse i Siam og levede sammen med en lokal kvinde. Da kontrakten udløb, fik han den forlænget flere gange, men endte med at rejse hjem i juni 1920. Det var formodentlig svært for Peder at overskue konsekvenserne af at bringe en "vild", "gul", "hedning" af en kone med hjem til Danmark og til sin stærkt religiøse vestjyske familie; betegnelserne i gåseøjne er bestemt ikke Peders, de stammer fra familiens breve og afspejler den almindelige forestilling i Danmark om Østens mennesker. Ved Peders afrejse var sønnen Scott godt to år gammel, og konen var gravid med nummer to. Her er et af brevene oversat:

ØK, Pra Provinsen 24. juli 1920.

Min elskede. Vi savner dig, jeg og søn. Vi har det godt, men vi elsker og tænker på dig, som er min ægtemand. Vi holder aldrig op med at tænke på dig hele tiden. Jeg håber, at du har det godt. Jeg tænker meget, meget på dig. Skriv dog hurtigt til mig.

Missis Keo

Billedtekst: Peder P. Hedegaard (stående) med sin husstand på ØKs "compound" i Prae, 1919. Sønnen Scott sidder ca. 1 år gammel på skødet af barnepigen Noi. Nogle af de øvrige børn var børn af den danske officer i det siamesiske gendarmerikorps, Nicolai Springer. Peder tog ingen billeder med hjem af Keo.

I Kann Rasmussens fortegnelse står Peder opført som ugift og barnløs. Jeg har tjekket hans tre nærmeste kolleger Jagd, Riegels og Gjærn, der også anføres som barnløse i Siam. Af de mange bevarede breve mv. kan jeg imidlertid se, at de havde henholdsvis to, et og tre børn med lokale kvinder. Og børnene var ikke resultatet af tilfældig sex med den lokale risbondes kønne datter. Den slags forhold forekom også, men de kvinder, som ØK-folkene fik børn med, synes at have været blomsten af den lokale kvindelige ungdom: begavede, dannede kvinder af gode familier. Det vil være forkert at se dem som ofre – i hvert fald i udgangspunktet; det ligner mere et ligeværdigt forhold. Som nutidens thaikvinder i Thy valgte deres søstre 100 år tidligere at indgå i forhold med danske faranger efter nøje strategiske overvejelser – og i flere tilfælde tilskyndet af deres familier.

Årtierne omkring år 1900 var en urolig tid i det nordlige Siam. De to store kolonimagter, England og Frankrig pressede det uafhængige Siam fra hver sin

side udefra, og internt havde thaierne fra Midt- og Sydsiam gradvist overtaget de tidligere ret så autonome fyrstestater i nord, befolket af laoter, shaner, karener m.fl. etniske grupper. Det var her i nord, teaktræerne voksede, og magtkampene handlede i høj grad om kontrollen med den lukrative teakhandel. Efter annekteringen af fyrstestaterne tildelte Bangkok-regeringen teakskovene til 6 udenlandske kompagnier, herunder ØK; det førte til stærke protester fra lokalbefolkningen, og i 1902 ligefrem til borgerkrigslignende tilstande ved den såkaldte Shan-opstand. Bangkok-regeringen indsatte gendarmeriet for at nedkæmpe "oprørerne" og sikre ro og orden, så de udenlandske teakkompagnier kunne arbejde uforstyrret. Det er i den forbindelse værd at bemærke, at det siamesiske gendarmerikorps var dannet af den danske general Schau i 1897 og ledet af danske officerer!

I disse omskiftelige tider forekom farangerne fra de magtfulde teaktræskompagnier at være et attraktivt parti – ikke mindst for laotiske kvinder fra de slægter, der tidligere havde siddet på magten i nord. Relationen til lokale familier var utvivlsomt været af stor betydning for, at ØK i det hele taget kunne operere i det nordlige Siam. Ikke alene er "pillow-talk" en meget effektiv måde at lære sprog og kultur på - problemer med fx bortkomne elefanter eller teakstammer ville ofte kunne løses i kraft af kvindernes forbindelser. Martin Iversen, CBS, har i sit autoritative værk om ØK, "Udsyn" (2016) beskæftiget sig med teakskovningens betydning bag ØKs ekspansion de første 20 år. På bogens billedside er der masser af gamle fotos af elefanter, bøfler og lokale mandlige medarbejdere, men man savner et af Siams kvinder. De er heller ikke omtalt i teksten. Måske har han overset en væsentlig faktor bag ØKs succes i Siam? I hvert fald er de børn, som var en afledt effekt af ØKs virksomhed, helt glemt.

De fleste af ØK-folkenes lokale koner endte som ofre, da kontrakten var slut, og ni ud af ti mænd rejste hjem. Før vi dømmer mændene, må vi retfærdigvis sige, at ingen ved, hvor mange kvinder, der reelt fik tilbuddet om at rejse med, men takkede Nej. Det, vi ved, er, at de efterladte kvinder befandt sig i en vanskelig situation. De var vragede, udsatte og stigmatiserede for at have indladt sig med faranger. Men de var langt fra alene, og det ser ud til, at disse kvinder søgte sammen, og at deres dansk-siamesiske børn i mange tilfælde giftede sig indbyrdes. Det overførte ikke bare det stærke indslag af danske gener til næste generation; det betød også, at kulturpåvirkningen fra Vesten blev styrket. En del af disse siamesiske familier konverterede til kristendommen, børnene blev sendt på en kristen privatskole, og man orienterede sig i det hele taget mod vestlig kultur.

Den 9. december 2016 blev jeg kontaktet på Messenger af Pashara fra Bangkok, der var barnebarn af Scott. Det var et chok. Ingen i familien vidste, at der i 100 år havde eksisteret en livskraftig gren af familien i Thailand. Og ingen havde i sin vildeste fantasi forestillet sig, at det ville være dem, som opsogte os! Scott havde fået 19 børn med 6 forskellige koner, kunne Pashara bl.a. fortælle. Scotts egen forklaring på de mange børn var, at hans egen far havde været så langt væk hele livet! Tanken om faderen, der havde vraget ham som lille, nagede ham i øvrigt hele livet. I 1993, da Scott var midt i 70'erne, forsøgte han forgæves at overtale to af sønnerne at køre ham i bil fra Thailand til Danmark (han turde ikke flyve); Scott ville opsoge sin fars gravsted og familie, mens han kunne. Det nåede han ikke, men siden 2016 har et par af hans børn været her, lige som nogle fra den danske gren har besøgt familien i Thailand. Her er fortællingen om Peder og Keo bragt fra generation til generation. Thaierne er fx enige om, at Peder "showed good fathership" – det havde de gamle sagt – vel med henvisning til at Peder havde ydet børnebidrag.

I en vis forstand var Peder også et offer. Ja, han boede på sin proprietærgård ved Århus med tjenestefolk husbestyrerinde og sine flotte siamesiske souvenirs, men han etablerede aldrig en ny familie, og han talte aldrig med nogen om sin siamesiske familie. Peder døjede resten af livet med tilbagevendende anfald af malaria. Han skrev aldrig til Keo, men ifølge Scotts børn kontaktede Peder flere gange Scott gennem det danske konsulat med tilbud om, at sønnen kunne arve ham. Scott afsløg.

ØK er i dag opløst, men arven efter den verdensomspændende virksomhed lever videre. Den bliver nu genstand for et fælles projekt mellem Chiang Mai City Arts and Cultural Centre og Svendborg Museum, der gennem fire skæbnefortællinger skal belyse, hvordan ØKs virksomhed formede menneskers liv i Thailand og i Danmark. Projektet kan bl.a. give perspektiv til de dansk-thailandske forhold, der lever i dag.

NYHEDSOVERSIGT

Hjælp museet med moms fritagelse
Læs mere ...

150.000 kr. til Kvindehistorie på cykel
Læs mere ...

Stor check til Svendborg Museum
Læs mere ...

Pladsproblemer hos Svendborg Museum
Læs mere ...

Historisk Shopping gentages
Læs mere ...

MUSEUMSFORENINGEN

Meld dig ind i Museumsforeningen. Du får:

- Gratis adgang for 2* til museets udstillinger og de fleste af museets aktiviteter
- 10% rabat på varer i butikken på Danmarks Forsorgsmuseum
- Gratis årbog og årsberetning for Svendborg Museum

* Husstandsmedlemskab giver gratis adgang for 4.

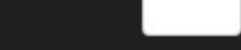
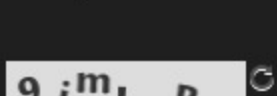
Støt museet og vær med til at bevare kulturarven

NYHEDSMAIL

Tilmeld dig vores nyhedsmail og vær blandt de første, der får nyheder og tilbud fra museet.

Navn

Mail

Tilmeld

KONTAKT

Adresse
Svendborg Museum
Grubbemøllevej 13, 5700 Svendborg

Telefon
+45 6221 0261

E-mail
info@svendborgmuseum.dk